

Filosofie a „celek“ / „Celek“ a filosofie

Obvykle se uvádí jako doklad rozdílnosti filosofie ode všech „odborných věd“ to, že zatímco se vědy musely vzdát nároku na kompetentnost (byť relativní a historicky podmíněnou) ve všech směrech a ve všech oborech „jsoucího“, filosofie se tohoto nejen nároku, ale přímo závazku a povinnosti i poslání, zabývat se jak jednotlivými (skutečnými) celky, tak celkem veškerenstva, nikdy nemůže a nesmí vzdát. Takto vyjádřeno to vypadá docela plausibilně, ale má to své velké problémy. Především není v lidských silách se zabývat vším se všemi jednotlivými detaily; jednotlivé odborné vědy jsou nepochybně spíše schopny se některými takovými detaily zabývat, ale právě jen díky tomu, že se na mnoho jiných detailů prostě neohlížejí a že se jimi zejména nezabývají. V tom smyslu jsou výsledky vědeckých výzkumů pro filosofii (přesně pro filosofy) důležitým zdrojem informací. Filosof, který nechce neprozřetelně vynechat celé regiony veškerenstva stranou jen proto, že o nich nic neví a že ani nemá možnost se s nimi svými prostředky přímo seznamovat, musí jen uvítat, když mu některé vědecké obory mohou poskytnout zprávy o tom, co nového bylo v jejich oboru zjištěno. (Jen pro příklad: filosof by pouze svými myšlenkovými prostředky a za využití obecných lidských zkušeností nikdy nemohl dospět k úvahám o subjaderných částicích ani o kvazarech anebo černých dírách; k tomu nutně potřebuje spolupráci s astrofyziky a jadernými fyziky.) Chceme-li vzít vážně myšlenku, že filosofie nesmí ztratit nic ze svého vztahu k celku světa, nemůžeme trvat na tom, že by tento vztah mohl bez úhony trvat tam, kde filosof prostě něco vyloučí ze svého zájmu. To je možné jen někdy a v některých případech, ale předem nikdy není jisté, že se časem neukáže, jak závažné stránky celku skutečnosti byly opomíjeny a jaký to mělo obrovský vliv dokonce i na povahu a platnost jednotlivých poznatků odborných věd.

(Písek, 060726-1.)